

VN/1230/2026
VN/1230/2026-UM-67

26.6.2026

TEM; Tutkija- ja opiskelijalain muuttaminen; Ulkoministeriön lausunto

Ulkoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta.

Ulkoministeriö on osallistunut valmisteluun omien vastuualueidensa osalta ja kiinnittää lausunnossaan huomiota seuraaviin seikkoihin.

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Hallituksen esityksessä linjataan, että jatkossa opiskelijan tulisi oleskella Suomessa vuosi ennen kuin hänen perheenjäsenensä voisi hakea oleskelulupaa. Kansainvälisten opiskelijoiden perheenjäsenien oleskelulupahakemuksille säädettäisiin yhden vuoden asumisaikaedellytys ennen kuin perheenyhdistäminen olisi mahdollista. Perhesidehakemus olisi jätettävä vuoden opiskelijan oleskeluvalla asumisen jälkeen.

Ulkoministeriö tukee perheenjäsenten odotusaikaa koskevaa esitystä. Opiskelijan ensimmäisen oleskeluluvan edellytysten tutkiminen omana prosessinaan ilman perhesidehakemuksia tukee sujuvaa viranomaiskäsitelyä myös Suomen edustustoissa vähentämällä painetta hakemusten vastaanotossa opiskelijoiden huippusesongin aikana. Suomen edustustot tunnistavat hakijoita, vastaanottavat liiteasiakirjat, tekevät niistä huomioita Maahanmuuttovirastolle ja suorittavat hakijoiden suullisia kuulemisia ulkomailla. Ulkoasiainhallinto on siten tärkeässä roolissa osana väärinkäytösten ja hyväksikäyttöriskien ennalta ehkäisyä ja näkee, että esitys tukee ulkomaalaislain tavoitetta hallitusta maahanmuutosta.

Ulkomailla opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittaminen on erittäin vaativaa. Se vaatii opintojen tiukkaa hallintaa perheestä huolehtimisen ja taloudellisten vaatimusten ohella – kaikki tämä usein ilman perheiden luonnollisia tukiverkostoja. Samaan aikaan Suomen elinkustannukset ovat korkeat. Työllistyminen ja integroituminen Suomeen voi olla ulkomaalaiselle haastavaa.

Perheenjäsenten oleskeluluvan hakemiseen liittyvä odotusaika vahvistaa perheenkokoajana olevan opiskelijan akateemista ja taloudellista vakautta uudessa kotimaassa ennen perheenjäsenten muuttoa Suomeen. Odotusaika vähentäisi kansainvälisten opiskelijoiden taloudellisiin riskeihin ja haavoittuvuuksiin liittyviä tilanteita mahdollistamalla perheenkokoajalle aikaa muodostaa realistinen

kuva Suomessa elämisen kustannuksista. Se edesauttaisi edustustojen oleskelulupahakemusten sujuvaa vastaanottoa opiskelijoiden sisäänoton huippuaikoina ja vähentäisi viivästyksiä opiskelijoiden tutkinto-ohjelmien aloittamisessa ajoissa. Se ehkäisisi maahanmuuttojärjestelmän hyväksikäyttöä sekä hyväksikäytön uhriksi joutumista Suomessa.

Perheenjäsenten oleskelulupahakemusten vastaanotto vuoden odotusajan jälkeen auttaisi keskeisiä viranomaisia varmistamaan, että kansainvälisten opiskelijoiden oleskelulupia käytetään aitoihin koulutustarkoituksiin sen sijaan, että niitä käytettäisiin esimerkiksi takaporttina työntekoon Suomessa. Odotusaika antaa opiskelijalle aikaa luoda kansainvälisille opiskelijoille itselleen ja heidän perheenjäsenilleen vakaammat Suomessa asumisen edellytykset ennen perheenjäsenten tuomista Suomeen.

Esityksessä asumisaikaa koskevasta vaatimuksesta voitaisiin yksittäisessä tapauksessa poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii. Poikkeamisen kynnys olisi esitysluonnoksen mukaan ”korkealla, koska opiskelijan päätös muuttaa Suomeen opintoja varten perustuu vapaaehtoisuuteen ja muuttopäätöstä koskevassa harkinnassa on mahdollista huomioida asumisaikavaatimuksen vaikutukset perhe-elämän viettämiseen”. Ulkoministeriö tukee lähtökohtaisesti esitystä poikkeamisperusteen säätämisestä, joka turvaa viranomaisen oleskelulupa-asiaa harkitessaan lapsen edun huomioimisen ensisijaisena harkintaperusteena YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaisesti lapsia koskevissa asioissa. Lisäksi ulkoministeriö toteaa, että opiskelijat voisivat asumisajan kuluessakin matkustaa tapaamaan perheenjäseniään kotimaahansa tai he voivat vierailla Suomessa tarvittaessa viisumilla. Viisuminmyönnössä noudatetaan EU:n viisumisäännösten vaatimuksia ja viisuminhakijan tulee viisumisäännöstössä tarkoitetulla tavalla osoittaa palaavansa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa viisumin voimassaolon jälkeen. Poikkeamisperusteista säätäminen ei saisi kuitenkaan johtaa tilanteeseen, jossa asumisajasta poikkeamisen perusteisiin vedottaisiin hakemuksissa säännönmukaisesti, mikä saattaisi johtaa siihen, että hakijat hakisivat mahdollisen kielteisen päätöksen jälkeen oleskelulupaa uudelleen, jolloin tällä olisi mahdollisesti isojakin resurssivaikutuksia sekä edustustoille että Maahanmuuttovirastolle. Ulkoministeriö näkee, että pelkästään asiakkaiden neuvonnalla ja viestinnällä ei välttämättä ratkaista tätä mahdollista ongelmaa. Tästä syystä ulkoministeriö suhtautuu poikkeamisperusteita koskevaan esitykseen varauksella ja pitää mahdollisena, että esitys ei tältä osin tuo odotettuja vaikutuksia lupahakemusten tasaantumisesta opiskelijahakemusten normaaleina ruuhkapiikkeinä.

Esityksessä perheenyhdistämisen vuoden odotusaikaan liittyvänä poikkeamisäännöksenä esitetään lasten edun näkökulmasta vain tilanne, jossa opiskelija synnyttäisi lapsen Suomessa. Ulkoministeriö pitää tärkeänä, että esityksessä määriteltäisiin nykyistä laajemmat yksilölliset poikkeamisperusteet lupaviranomaisen selkeän soveltamiskäytännön kannalta. Tämä sujuvoittaisi osaltaan Suomen edustustojen työtä oleskelulupahakemusten vastaanotossa ja parantaisi soveltamiskäytännön ennakoitavuutta Maahanmuuttovirastossa. Tämä olisi myös hakijoiden oikeusturvan kannalta perusteltua, kun asiakkaille voitaisiin selkeämmin viestiä tilanteista, joiden perusteella poikkeamisperustetta voidaan tai vastaavasti ei voida soveltaa.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

Ulkoministeriö tukee esitystä, jonka mukaan toisen asteen koulutukseen opiskelijaksi hakevan kolmannen maan kansalaisen ja kaikkien opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelulupahakemuksiin sovellettaisiin jatkossa ulkomaalaislain oleskelulupahakemuksen hylkäämisperusteita koskevaa yleistä sääntelyä opiskelijoita ja tutkijoita koskevan lain erityissääntelyn sijasta. Lisäksi esityksen mukaan kaikkien opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelulupahakemusten käsittelyyn ja ratkaisuun sovellettaisiin ulkomaalaislain hakemuksen enimmäiskäsittelyaikaa koskevaa sääntelyä.

Ulkoministeriö on nähnyt ongelmallisena ja lapsen edun kannalta haitallisena ilmiönä lukiokoulutukseen yksin ilman huoltajaa Aasiasta ja Afrikasta Suomeen saapuvien alaikäisten maahanmuuton. Halukkuus tulla Suomeen lukio-opintoihin on näkynyt kasvavana ilmiönä edustustoissa. Edellä mainitut ulkomaalaislain yleiset säännökset mahdollistaisivat todennäköisesti nykyistä paremmin lupaviranomaisen puuttumisen väärinkäyttöksiin ja haavoittuvaan asemaan joutumiseen.

Ulkoministeriö korostaa kuitenkin, että lukio-opintoihin hakevien alaikäisten, että opiskelijoiden perheenjäsenten haavoittuvaan asemaan joutumisen riskit olisi tunnistettava ensisijaisesti oppilaitoksissa, joissa alaikäisten opintoihin ottamisesta päätetään, ei lupaviranomaisessa maahantulonnettelyssä. Nykytilanne ei ole kestävällä ja eettisellä pohjalla huomioiden toimintakentän kansainvälinen laajentuminen, globaalien muuttoliikkeiden kehitys ja Suomen lukio-opintoihin hakevien alaikäisten määrän lisääntyminen. Ulkoministeriö katsoo, että lähtökohtaisesti ilman huoltajaa maahan tuleviin edellä mainittuihin alaikäisiin opiskelijoihin liittyy kohonnut riski joutua haavoittuvaan asemaan sekä työperäisen hyväksikäytön kohteeksi. Kuten edellä on todettu, ulkoministeriö näkee selkeän tarpeen puuttua ilmiön juurisyihin nimenomaan suomalaisissa oppilaitoksissa ja alan toimijoiden keskuudessa. Ilmiön juurisyihin puuttumisella olisi myös merkitystä Suomen maineen kannalta maailmalla.

Ulkoministeriö tukee myös esitystä, jonka mukaan kaikkien opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelulupahakemusten käsittelyyn ja ratkaisuun sovellettaisiin ulkomaalaislain hakemuksen enimmäiskäsittelyaikaa koskevaa sääntelyä. Opiskelijoiden perheenjäsenten hakemusten käsittelyajan pidentyminen edesauttaisi opiskelijoiden oleskelulupaprosessin hallintaa.

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

Opiskelijan oleskelulupaa hakevalla tulisi olla riittävän hyvä kielitaito, jotta hänellä olisi edellytykset suoriutua opinnoistaan. Ulkoministeriö toteaa, että opiskelijoiden tulee pystyä kommunikimaan opinnoissa käytettävällä kielellä. Tämänhetkisten käytäntöjen mukaisesti Edustustoissa tunnistautumisen yhteydessä tehtyjen kielitaitoon liittyvien riskiherätteiden perusteella opiskelijoiden kirjallisia kuulemisia. Suullisia kuulemisia opiskelijahakijoille tehdään vain erityistapauksissa ja edustustojen rajallisten resurssien puitteissa. Ulkoministeriö pitäisi suositeltavana, että opiskelijoiden suulliset kuulemiset hoidetaan jatkossa etäyhteyden välityksellä Maahanmuuttoviraston toimesta. Ulkoministeriö tukee esitystä, jonka mukaan kaikkia opiskelijoita koskien säädettäisiin opinnoissa vaadittavasta riittävästä kielitaidosta ja sen osoittamisesta. Kyseessä olisi uusi oleskeluluvan myöntämisen edellytys. Samalla ulkoministeriö katsoo, että koulutuksen suorittamiseen riittävän kielitaidon arviointi tulisi edelleen kuulua oppilaitosten sekä osana oleskeluluvan edellytyksen arviointina Maahanmuuttoviraston tehtäviin.

Ulkoministeriö painottaa, että edustustojen oleskelulupatehtävistä on tyhjentävästi säädetty ulkomaalaislaissa. Edustustojen lakisääteisiin tehtäviin ei kuulu kielitaitovaatimuksen selvittäminen. Edustustot voisivat kuitenkin edelleen esittää mahdollisia hakijan tunnistamisen yhteydessä tekemiään huomioita hakijan kielitaidosta huomioon otettavaksi Maahanmuuttoviraston päätöksenteossa. Edustustot eivät kuitenkaan osallistu kielitaidon taitotason määrittelyyn tai kielitaitoa osoittavien asiakirjojen oikeellisuuden arvioimiseen. Nämä ovat lupaviranomaiselle kuuluvia lakisääteisiä tehtäviä.

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijan ja opiskelijan perheenjäsenen oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä olevan toimeentulovaatimuksen euromäärästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella, jolloin laissa säädettäisiin siihen liittyvästä asetuksenantovaltuudesta.

Ulkoministeriö kannattaa lähtökohtaisesti toimeentulon tason säätämisestä laissa ja asetuksissa. Ulkoministeriö korostaa kuitenkin, että työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien sääntelytason haavoittuvuudesta tehdyssä, ns. haavoittuvuusselvityksessä on todettu, että 800 euroa/kk ei riitä toimeentuloon Suomessa. Työryhmässä on käyty aiheesta myös laajaa keskustelua ja ulkoministeriö kannattaa työryhmässä valmisteltua mallia, jossa tulorajaa nostettaisiin nykyisestä 800 eurosta. Työryhmän mukaan riittävä toimeentulotason euromäärä opiskelijalle olisi 1050 euroa kuukaudessa. Nykyinen 800 euron toimeentulotaso on selkeästi ristiriidassa ulkomaalaislaissa säädetyn toimeentuloedellytyksen kanssa. Sen keskeisenä edellytyksenä on arvioida sitä, onko opiskelijalla riittävät varat toimeentuloaan varten siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tarpeeseen.

Nykyinen tuloraja ei yksinkertaisesti riitä Suomessa elämiseen, eikä siten anna kansainvälisille opiskelijoille realistista kuvaa Suomessa asumisen taloudellisista edellytyksistä. Tämä saattaa heidät yksiselitteisesti haavoittuvaan asemaan. Esityksen tavoitteena on ehkäistä opiskelijoiden hyväksikäyttöä ja haavoittuvaan asemaan joutumista.

Ulkoministeriö painottaa, että olisi olennaisempaa kiinnittää huomiota siihen, että toimeentulotason määrittely ei ratkaise keskeisiä opiskelijoiden ja heidän perheenjäsenten toimeentuloon liittyviä haavoittuvuusriskejä. Ensimmäistä oleskelulupaa hakevien opiskelijoiden ja heidän perheenjäsenten toimeentuloa osoittavina asiakirjoina esitetään oleskelulupamenettelyssä usein laaja kirjo erilaisia ulkomaisia asiakirjoja, joiden luotettavuus vaihtelee suuresti, jolloin opiskelijoiden ja heidän perheenjäsenten tosiasiallisesti taloudellisesta tilanteesta voi olla jopa mahdotonta varmistua. Ulkoministeriö esitti nk. haavoittuvuusselvityksessä ulkoisen verifiointipalvelun ja sulkutilin käyttöönottoa ratkaisuna toimeentuloon sekä toimeentuloa osoittavien asiakirjojen haasteisiin. Ulkoministeriö näkee näille ratkaisuille edelleen välttämättömät perusteet. Näitä ratkaisuvaihtoja ei ole huomioitu esityksessä vaihtoehtoisissa ratkaisuissa. Toimeentuloa osoittaviin ulkomaisiin asiakirjoihin liittyä maakohtaisesti erilaisia väärennöksiä tai väärin tietoihin perustuvia asiakirjoja, joiden sisällön todennukaisuudesta ei voida edustustossa eikä Maahanmuuttovirastossa varmistua ja jotka on varta vasten laadittu lupaviranomaiselle tarkoituksena harhauttaa viranomaisista toimeentuloedellytyksen täyttymisessä. Näitä asiakirjoja ovat esimerkiksi erilaiset kauppakirjat ja tiliotteita koskevat asiakirjat.

Ulkoministeriö painottaa, että edustustojen lakisääteisiin tehtäviin ei kuulu varallisuusasiakirjojen arviointi eikä tähän ole allokoitu resursseja. Maahanmuuttoviraston tehtäviin kuuluu arvioida toimeentuloedellytys ja vaadittava toimeentulotaso.

Muuta lausuttavaa esityksestä

-

Oikeudellinen erityisasiantuntija

Sara Fahmy

Yksikönpäällikkö

Katja Luopajarvi

Liitteet

-

Jakelu

TEM

Tiedoksi

KPA-O1, KPA-O2, KPA-20, AVS KPO, AVS PAL